

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De geest der profetie, die tot de opmars naar Kanaän begeestert

Toen ging Mozes naar buiten en sprak tot het volk de woorden des Heeren. Ook verzamelde hij zeventig mannen uit de oudsten des volks en plaatste hen rondom de Tent. En de HEERE daalde neder in de wolk en sprak met hem. Hij nam een deel van de Geest, die op hem was, en legde dat op die zeventig man der oudsten. Toen die Geest op hen rustte, profeteerden zij...

Numeri 11 : 24, 25.

Het is met grote verbazing, dat we de gebeurtenissen lezen, in dit elfde hoofdstuk van het boek Numeri vermeld.

Numeri, we zagen het, dat is het boek van de telling. Van de monsterring der troepen, die bestemd zijn om van Sinaï naar Kanaän te trekken, om het als basis van het daar te stichten Koninkrijk Gods te veroveren voor den Heere. Hoe dat volk náar Sinaï gekomen is, dat is al een geweldig bewijs van de macht en de majesteit van zijn God en Koning. En bij de Horeb, daar heeft die God zich aan dat volk gegeven, Zijn verbond met hen bevestigd, het tot Zijn eigendomsvolk aangenomen. En in de eerste hoofdstukken van dit boek is ons meegedeeld, hoe Hij de opmars naar Kanaän persoonlijk komt leiden. Ons werd verhaald hoe Hij Zijn hoofdkwartier in het midden van Zijn legermacht heeft opgeslagen. De troepen zijn gemonsterd, de kampregels afgekondigd, de marsorde vastgesteld, de laatste instructies gegeven. En toen is er opgebroken van de Sinaï, waar ze zo lang hebben vertoefd, het grote ogenblik is aangebroken, de opmars is begonnen naar Kanaän!

En we zouden nu verwachten, dat er bij dit volk een grote geestdrift aanwezig is, gevoerd door, aangewakkerd door een dagelijkse verwondering over al de wonderen waarvan het alle dagen voorwerp mag zijn. Stel u voor: de wolk des Heeren gaat het voor en geeft de etappen aan.

De tegenwoordigheid des Heeren manifesteert zich in het legeren van die wolk op de tent der samenkomst als het kamp wordt opgeslagen, in de gloed die er in die wolk gloort als de nacht zich over het leger uitbreidt. Een zichtbare goddelijke geruststelling, dat ze onder Zijn eigen trouwe hoede staan, nu ze moeten trekken door die grote en vreselijke woestijn. Ja, de proviandering en de ravitailering van het grote leger heeft Hij in Zijn eigen hand genomen: zij werden dagelijks begenadigd, met manna, hemels brood verzadigd. Zijn hand bracht in dat dorre oord rivieren uit de steenrots voort, die hen volgden om hen te verkwikken. En nu zou men verwachten dat een volk, dagelijks zo geleid en gezegend, onder het vrolijk voorttrekken als marslied aanheft: Getrouwe HEER, Gij wilt mijn goed, mijn God, mijn erfenis en 't deel mijns bekens wezen! Gij onderhoudt gestaag het heuglijk lot, dat Gij zo mild voor mij hebt uitgelezen. En dat het vol vuur zou voorttrekken, met schitterende ogen en met van geestdrift glanzend gelaat vooruitsnellend naar Kanaän, jubelend: De schoonste plaats mat Gij met ruime snoeren. O, heerlijk erf, Gij kunt mijn ziel vervoeren!

Maar nu lezen we tot onze stomme verwondering: dit volk wil niet meer vooruit, het wil terug! Zijn er haast onoverkomelijke moeilijkheden? Dreigen er ijselijke gevaren? Wordt de tocht te zwaar? Dreigen er moeilijkheden met de voedselpositie? Ach neen, het is onbegrijpelijk: ze willen als bedorven kinderen, alleen maar wat anders. Ze denken terug aan de vleespotten van Egypte, het diensthuis lijkt hen in hun overspannen verbeelding een luilekkerland! Ze willen terug naar de slavernij en die wel op de koop toe nemen, omdat ze zich daar, volgens eigen zeggen ten minste, de buik vol konden eten. Het land dat voor hen jarenlang niet dan één groot concentratie-kamp is geweest, idealiseren ze. En het land der belofte waarheen ze op reis zijn, bagatelliseren ze.

In de bespottelijke overdrijving der ontevredenheid sommen ze het hele menu op. Daar kregen we vis. Gestoofd met uien, prei en knoflook! En daar kregen we meloen toe! En hier? Niets dan dat misselijke manna!

Net verwende kleine kinderen, die over het eten zitten te zeuren. Het wordt trouwens niet zomaar eens door iemand, die wat vervelend uitgevallen is, gezegd. Het hele leger staat in de deuren van de tenten te jammeren.

Was er reden tot klacht? Hoe voedzaam en hoe smakelijk dat brood des HEEREN was, wordt nog eens ten overvloede vastgesteld! Daar lag het niet aan!

Hoe is het met het volk des HEEREN zover gekomen?

O, de reden staat er bij: het gemene volkske, het plebs, het samenraapsel, dat meegetrokken was, bekoord door uitwendige voordelen, maar niet gegrepen door de zaak des Heeren, niet geraakt, noch geroerd door de wonderde liefde van God, dat heeft het grote opmarcherende leger in zulk een geestestoestand van ontwrichting gebracht, dat ze niet meer vooruit willen, maar achteruit, terug naar Egypte, om lekker te eten en te drinken. En dat is het volk, tot hetwelk God gezegd heeft: dat de mens niet bij brood alleen leeft!

Wel een bewijs, hoe we nooit als kerkvolk des Heeren het oor moeten lenen aan die zoom, die in elke gemeente voorkomt, die niet echt gegrepen is door de zaak des Heeren. U kent ze hieraan, dat ze steeds bezig zijn met te berekenen wat het hen kan kosten door de HEERE te volgen. Bij wie de broodvraag zo belangrijk is, en die steeds vol zitten van wat de wereld biedt, die ze moesten verlaten. Die remmen altijd weer de opmars af! Welk een dodelijk gevaar vormt dat vaak zo kleine troepje en hoe gemakkelijk infecteert dit het hele leger Gods en brengt het tot stilstand!

Mozes is er tot in de ziel bedroefd door, heeft helemaal de moed verloren. Met dat ongeestelijk mopperende volk moet hij nu straks de heilige krijg voeren! Die een krijg van heiligen is: mensen, die afgezonderd zijn van de wereld, toegewijd aan God! Maar dit zaakje? Moet hij dáar het koninkrijk Gods mee gaan stichten? En voorts propaganda maken bij de wereld voor de heerlijkheid van Zijn beloften? Met een volk, dat in niets verschilt van de wereld? Dat maakt van de buik zijn god? Want dit heeft de anders zo onvervaardde leider wel begrepen: vijanden van buiten behoeft men niet te

UIT DE INHOUD:

De geest der profetie, die tot de opmars naar Kanaän begeestert	J. v. D.
Vrees	H. J. J.
Neen!	C. V.
Onze houding in de dagelijkse omgang met „buitenkerkelijken“	C. S.
Boekbespreking	C. V.
Bescheidenheid in het verklaren van Profetieën	B. T.
De boeken van Marnix	J. Stw.
Kritische krabbels	Frater
De Euromarkt	P. G.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

vrezen. Met mijn God dring ik door een bende en spring ik over een muur. Maar is het kerkvolk aan zijn roeping ontzonken en is het niet meer begeestert voor zijn geheel enige grootse taak, om mensen Gods te zijn, maar alleen vervuld van de aardse dingen, dan is de zaak des Heeren verloren.

Mozes weet er geen raad meer mee. Maar nu de zaak des HEEREN tot stilstand dreigt te raken, gaat de HEERE zelf de wagen op gang brengen.

Het eerste wat de HEERE doet, is een geneesmiddel geven tegen de kwaal. Is dit volk geïnfecteerd door het „gemene volksken?“ Is het ongeestelijk geworden? Dat is een kwaal, die de Geest des HEEREN alleen kan genezen. Mozes heeft geklaagd, dat hij dit volk alleen niet kan dragen, bezielen, begeesteren. Dan moet de verslagen leider op Gods bevel zeventig mannen uitkiezen uit de oudsten, die gewend zijn om het volk voor te gaan. Die ook in aanzien en in achting zijn. Zeventig, zeven maal tien, een volheid van trouwe hulpen zullen Mozes in het begeesteren van het volk ter zijde staan. De geest van aardsgezindheid bestrijden door den Geest der genade en der profetie. Een deel van Mozes' Geest zal op hen overgaan. Hun kaars wordt aan die van Mozes ontstoken. Zo zal het licht dat Mozes verspreidt, niet minder worden, maar ze zullen medehelpen het licht te verspreiden in deze duisternis.

Want dat is het werk van de voorgangers: het leven en de roeping van de gemeente des Heeren stellen in het heldere licht van Gods Woord, opdat het volk des HEEREN de dingen ziet, zoals ze ze zien moeten, en voorttrekken naar Kanaän.

Zie maar: als ze worden opgesteld bij het heiligdom, legt de HEERE van Mozes' Geest, die hem tot nog toe bekwaamd had tot zijn taak, op hen. Zij zullen dus Mozes helpen in die taak. En zie, zo staat er, dan profeteren zij.

Wat hebben zij geprofeteerd? Het grondwoord duidt aan, dat zij allereerst in geestvervoering hebben verkeerd. Het is niet hetzelfde woord, dat voor de profetische werkzaamheid van mannen als een Hosea en een Amos, een Jesaja en een Jeremia wordt gebruikt, maar voor een geesteswerking, een bezieling, als ook Saul ten deel viel. Waar de profeten Gods hem ontmoeten: bij de gedenknaald, die de Filistijnen op de hoogte van Gibeon hebben opgericht, dat volk, dat altijd zich vijand heeft betoond van het volk der belofte, en met dat opgerichte teken bespote de belofte van dat volk, dat het Godegeheiligd volk de aarde zou beërven.

Heerenveen.

J. VAN DIJK.

VREES

In een vorig artikel schreef ik over de blijdschap, waarmee we de HERE mogen dienen. Mogelijk is de gedachte bij deze of gene opgekomen of die blijdschap wel past bij de vrees des HEREN of de vreze des HEREN, zoals we gewoonlijk met de Statenbijbel zeggen. Voor ons besef liggen blijdschap en vrees nogal uit elkaar.

Wie in z'n Bijbel thuis is weet, dat de echte vreze des HEREN en de blijdschap in de dienst des HEREN samengaan. Als de Schrift spreekt van de vreze des HEREN dan is de bedoeling niet, dat wij angst voor God moeten hebben. Het is niet zo dat we beven en sidderen moeten voor God, zoals een slaaf beeft en siddert voor z'n heer, die hij kent als een tiran, die in grillige willekeur nu eens goedgunstig is en dan weer er met de zweep op los slaat. Zulk een angst mogen heidenen hebben, die God niet kennen. Zulk een angst overvalt soms de godvrezenden als ze in diepe zonde vielen en daarin lange tijd doorgingen. Dan wijkt de HERE van hen en toont Hij hun niet Zijn vriendelijk aangezicht, maar ziet in toorn op hen neer.

Maar de rechte vreze des HEREN is de kinderlijke eerbied, die de rechtvaardigen voor God hebben. Ze buigen eerbiedig voor de hoge Majesteit Gods en vertrouwen meteen op Zijn grondeloze barmhartigheid. Iets daarvan vinden we ook in de verhouding van kinderen ten opzichte van hun ouders. Als het goed is hebben kinderen geen angst voor vader of moeder. Wel eerbied, respect. Daarom zijn kinderen bang als ze ingingen tegen het gebod van vader of moeder. En zijn ze niet rustig eer ze dit bekenden en vergeving kregen. Maar die kinderlijke eerbied gaat samen met kinderlijk vertrouwen.

Veel groter is nog de eerbied die de kinderen Gods hebben voor hun hemelse Vader. Maar ook veel vaster is het vertrouwen dat ze op God stellen. Van die echte vreze Gods zegt de Schrift heerlijke dingen. Ten bewijs wil ik enkele teksten aanhalen. „Wie is de man die de HERE vreest? Hij zal hem onderwijzen in de weg die hij zal hebben te verkiezen — Z'n ziel zal vernachten in het goede en zijn zaad zal de aarde beërven. De verborgenheid des HEREN is voor degenen die Hem vrezen; en zijn verbond om hun die bekend te maken”. Psalm 25 : 12—14.

„Hallelujah! Welgelukzalig is de man die de HERE vreest, die grote lust heeft in zijn geboden. Zijn zaad zal geweldig zijn op aarde; het geslacht der oprechten zal gezegd worden. In zijn huis zal have en rijkdom wezen en zijn gerechtigheid bestaat in eeuwigheid”. Psalm 112 : 1—3.

De HERE vrezen staat gelijk met Hem dienen, in Zijn wegen wandelen, Zijn geboden onderhouden, wijken van het kwade en lust hebben tot het goede. De vreze des HEREN is het beginsel der wijsheid en het is een bron des levens. Omdat Jozef God vreest wil hij z'n broeders niet onrechtvaardig behandelen. Gen. 42 : 18. Omdat de vroedvrouwen van Egypte God vreesden waren zij niet gehoorzaam aan het bevel van Farao, maar behielden ze de jongetjes der Israëlieten in het leven. Ex. 1 : 17. Wie God vreest zal een dove niet vloeken en een blinde niet doen struikelen. Lev. 19 : 24. Hij zal voor de grijsheid opstaan en een oude eren (Lev. 19 : 32). Hij zet een volksgenoot niet af en neemt geen rente van een arme (Lev. 25 : 17 en 36). De vreze des HEREN is dus niet alleen de bron van de dienst van God, maar ook van de rechte houding tegenover de naaste.

Niet alleen in het Oude Testament, maar ook in het Nieuwe komt die rechte vrees voor. Zo schrijft Paulus in II Cor. 7 : 1 : „Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods”. In Fil. 2 : 12 : „Werkt uw eigen zaligheid met vrees en beving”. Bij Petrus vinden we deze uitdrukkingen : „Indien gij tot een Vader aanroept Hem, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar een ieders werk, zo wandelt in vreze de tijd uwer inwoning”. I Petr. 1 : 17. De gelovige vrouwen worden vermaand hun ongehoorzame mannen te winnen door een godzaligen wandel. Mogelijk zullen die zich bekeren „als zij zullen ingezien hebben uw kuise wandel in vreze”. 3 : 2. Echte vrees

voor God en echte blijdschap in de HERE gaan met elkander samen. We kunnen spreken van een blijde vrees en van een eerbiedige blijdschap. Waar blijdschap is worden we bewaard voor angst. En waar vrees is worden we bewaard voor wereldse vreugde. Prachtig als nog gezegd kan worden van de gemeente, zoals we dat lezen in Hand. 9 : 31 : „De gemeenten dan door geheel Juda en Galilea en Samaria hadden vrede en werden gesticht; en wandelende in de vreze des HEREN en de vertroosting des Heiligen Geestes werden vermenigvuldigd”.

Maar er is ook een vrees, die de blijdschap des geloofs verdonkert. Ze mag er eigenlijk niet zijn, maar ze komt toch vaak in het hart der gelovigen op. Reeds de discipelen van Jezus waren er niet vrij van. Als Hij met z'n leerlingen over het meer van Galilea vaart, worden ze overvallen door een zware storm, zodat het schip bijna vol water loopt. Dan wekken ze de Here Jezus op uit z'n slaap en roepen : „Here, behoed ons, wij vergaan”. En dan zegt de Heiland tot hen : „Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingelovigen?” Kleingeloof is de oorzaak van vrees. En wie heeft soms geen last van kleingeloof? De gedachte kan opwellen in ons hart als we bij herhaling in een zonde vielen : Zou hiervoor wel vergeving zijn? En we kunnen er op aan dat de duivel rondgaat onder de gelovigen om deze gedachte te voeden en zo de gelovigen tot wanhoop te brengen.

Verder kunnen de levensomstandigheden zo zwaar worden en het leed zo groot, dat de gedachte opkomt van Psalm 73 : „Zie, dezen zijn goddeloos, nochtans hebben zij rust in de wereld, zij vermenigvuldigen het vermogen. Immers heb ik tevergeefs mijn hart gezuiverd en mijn handen in onschuld gewassen, dewijl ik de ganse dag geplaagd ben en mijn bestrafing is er alle morgens”. Als alle dingen tegen zijn, als ons overkomt wat we vrezen en uitblijft wat we hopen, als het liefste wat we in deze wereld hebben ons ontvalt en alle idealen ons bij de handen afbreken, dan kan de angstwekkende, vreselijke vraag in ons opkomen : „Zal dan de HERE in eeuwigheid verstiten en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt zijn goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde van geslacht tot geslacht? Heeft God vergeten genadig te zijn, heeft Hij zijn barmhartigheden door toorn toegesloten?” Ps. 77 : 8—10.

We eren Luther als een man vol van geloof en vol van de Heilige Geest. Hij was een man des geloofs. Hij weerstond keizer en paus en lichtte om zo te zeggen heel de roomse wereld uit haar voegen. Hij was soms niet bang voor alle duivelen uit de hel. Maar wat kon deze man het soms benauwd hebben. Dezer dagen las ik iets over hem en van hem wat ik hier overschrijf : „Men moet God wel dagelijks bidden, dat Hij het licht van zijn genade in ons door zijn Heilige Geest ontsteken en onderhouden wil. Want de duivel houdt geen vacantie, hij is een vijand van het licht en hij laat het regeren en hagelen, laat het waaien en stormen van alle kant, of hij ook het licht kan dempen en doven. Daarom hebben wij voortdurend grote en goede reden God te bidden, dat Hij ons bewaren wil bij een hartelijk vertrouwen op onze lieve Here Christus en voor andere gedachten ons genadig wil behoeden”. In aangrijpende eerlijkheid erkent hij : „Ik kan het waarlijk ook zo krachtig niet geloven, als ik er van preken, spreken en schrijven kan en helaas niet zo vast geloven als andere mensen van mij denken”. Bij een andere gelegenheid schrijft hij : „De duivel heeft mij vaak zulke argumenten bijgebracht, dat ik niet meer wist of er een God was of niet”. Aan zijn vriend Justus Jonas schrijft hij, om hem over onzekerheid en twijfel heen te helpen, dat zelfs de apostel Paulus, ofschoon hij met zo grote zekerheid predikte en schreef, wel steeds weer zal hebben beleefd „dat het geloof en het vertrouwen wegvalt, als wij aan onze onwaardigheid en ons zondig leven denken”.

Men heeft wel gezegd, dat dit alles bij Luther was te wijten aan zijn zwaarmoedige aard. We zullen niet ontkennen, dat de aard en aanleg en het karakter van een mens een woordje meesprekt in deze dingen. Maar ik denk, dat we dichter bij de waarheid zijn als we zeggen, dat de duivel juist z'n sterkste aanvallen doet op mensen als Luther, op wier schouders zulk een grote verantwoordelijkheid rust. Paulus schrijft in II Cor. 7 : 5 : „Want ook als wij in Macedonië gekomen zijn,

Redactieleden :

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie :

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers :

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

zo heeft ons vlees geen rust gehad, maar wij waren in alles verdrukt : van buiten was strijd, van binnen vrees”. En de schrijver van de brief aan de Hebreëen zegt van de Here Jezus, dat Hij „in de dagen zijns vleses, gebeden en smekingen tot Hem, die hem uit de dood kon verlossen, met sterke roeping en tranen geofferd hebbende, verhoord is uit de vreze”. Hebr. 5 : 7.

Laat maar niemand denken, dat hij onvatbaar is voor vrees en angst. We zijn en blijven maar zwakke mensen. Als de duivel z'n aanvallen op ons richt en we staan in eigen kracht dan kunnen we geen ogenblik bestaan. Het enige redmiddel is, dat we onze toevlucht altijd weer nemen tot onze getrouwe Zaligmaker, die medelijden kan hebben met onze zwakheden, daar ook Hij verzocht is als wij, doch zonder zonde. Hij alleen is de kracht van onze kracht, de Helper in alle nood. Als de catechismus spreekt over de nederdaling ter helle dan ziet hij daarin deze vertroosting : „Dat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij en mij ganselijk vertrooste, dat mijn Here Jezus Christus door Zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikking en helse kwelling, in welke Hij in zijn ganse leven (maar inzonderheid aan het kruis) gezonken was, mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft”.

H. J. JAGER.

NEEN!

I

Voor de zoveelste maal heeft een generale synode van de gebonden kerken zich moeten bezig houden met de leerbeslissingen en kerkelijke vonnissen uit de veertiger jaren.

Er is sinds 1946 geen enkele synode gehouden waarop ze niet ter sprake kwamen.

Naar aanleiding van onderscheidene brieven kreeg ook de Asser synode er mee te doen.

Het is nodig, dat we van de synodale reacties in deze kennis nemen. Want als het goed is, blijft in ons leven het gebed om en de hoop op een kentering van inzicht óók in de „kerkelijke leiding” der gebonden kerken.

Ik wil hier een en ander releveren van de synodale handelingen in deze.

De synode kreeg vooreerst te doen met een brief van een 98-jarige broeder Dr W. S. G. A. van Leeuwen uit Zeist. Deze schreef aan de synode o.a., dat de leerbeslissingen van 1942/46 overbodig en ongewenst zijn. De meningsverschillen inzake het verbond en de doop betroffen z.i. slechts afgeleide begrippen en beschouwingen, die feilbaar zijn. Daarom hebben de kerkelijke organen en ambtsdragers „alleen te betrachten wat dienstig is om eendracht en enigheid te voeden en te bewaren”. De vervangingsformule moest daarom worden opgeheven. Graag wilde hij nu vernemen wanneer dat zou plaats hebben.

Wat antwoordde de synode op deze duidelijke, vrome en sympathieke brief, welke zonder twijfel ook het verlangen van duizenden en duizenden kerkgenoten van Dr van Leeuwen vertolkte?

De commissie, welke rapport moest uit-

brengen over dat epistel constateerde vooreerst, dat Dr van Leeuwen niet het oordeel der synode vroeg over de door hem in zijn brief gegeven opvattingen omtrent verbond, doop, de kerkelijke situatie enz. Neen, Dr van Leeuwen vroeg alleen maar wanneer de opheffing van de vervangingsformule zou plaats hebben! En ze stelde haar daarom voor hem op die vraag een antwoord te geven.

Was dat even handig!

Nu kon de synode het hete hangijzer, de eigenlijke zaak, onaangeroerd laten. Ze hoefde alléén maar te zeggen wanneer de vervangingsformule zou worden opgeruimd!

En daarover had de vorige synode reeds een zeer wijs en zeer duidelijk woord gesproken. Dát woord kreeg Dr van Leeuwen nu als antwoord op zijn brief. Want de commissie stelde voor — en de synode besloot dienovereenkomstig — adressant te wijzen op deze uitspraak van de synode van 1952, deze namelijk „dat deze uitspraak (de leeruitspraak van 1942/46 n.l.) een door de geschiedenis van haar ontstaan bepaald karakter draagt en als kerkelijke uitspraak terzijde gesteld kan worden wanneer de redenen, welke tot het doen van deze uitspraak geleid hebben, vervallen zouden zijn”.

De betekenis van deze orakeltaalachtig lijkende uitspraak is toch wel duidelijk.

Ze wil immers zeggen dat de synode de leeruitspraak zal afschaffen als alle leden van de eigen kerken én van de kerken met wie ze eventueel verenigen wil, de synodale leer omtrent verbond, doop en het voor-wedergeboren-houden zó grondig en van harte aanvaarden, dat men de instemming met de synodale uitspraken waarin dit geleerd wordt niet meer expresselijk behoeft te eisen.

Wie de werkelijke stand van zaken kent, weet dat derhalve de leeruitspraken tot aan de jongste dag gehandhaafd zullen blijven.

De synode besloot voorts nog Dr van Leeuwen te wijzen op een ander synodebesluit, namelijk een van de synode van Leeuwarden, dit namelijk: „van deze samenspreking (namelijk met de mannen van „Waarheid en Eenheid”, die op de synode van Leeuwarden weer eens bezwaren tegen de leeruitspraken hadden ingediend) aan de e.k. synode rapport uit te brengen en, indien het contact met die broeders daartoe aanleiding mocht geven, eventueel met voorstellen te komen, die met in achtneming van de besluiten van Rotterdam-1952 de waarheid en de

eenheid van de kerken zouden kunnen dienen”.

Met andere woorden: Dr van Leeuwen kreeg als antwoord, dat het best mogelijk was dat het misschien nog wel eens zo ver zou kunnen komen, dat de synode er over zou gaan denken om, met volstreekte handhaving van de leeruitspraken etcetera voorstellen te doen, welke de waarheid en de eenheid zouden kunnen dienen!!!

Dit is ongetwijfeld een zeer inhoudrijke en buitengewoon hoopvolle toezegging, waarmee de oude briefschrijver ongetwijfeld bijzonder blij zal zijn en die aan zijn levensavond een nieuwe, blijde glans hebben gegeven!

Dr F. L. Bos schreef over deze synodale handeling in „Enigheid des geloofs”:

„Een zeer oude broeder, dr Van Leeuwen van Zeist, ook in ons blad niet onbekend, had aan de synode gevraagd of het geen tijd werd, de Vervangingsformule op te heffen. Hij werd herinnerd aan de uitspraak van de synode van 1952 — die hij heus wel kende — „dat de Vervangingsformule een door de geschiedenis van haar bestaan bepaald karakter draagt en als kerkelijke uitspraak terzijde gesteld kan worden wanneer de redenen, welke tot het doen van deze uitspraak geleid hebben, vervallen zijn”.

Zo is dan deze broeder van acht-en-negentig jaar met een kluitje in het riet gestuurd. Meer zal ik er maar niet van zeggen...”

Ik ben het hierin geheel met Dr Bos eens. Het is met de synodale stijl nog net als in 1942 en volgende jaren.

Toen we, nog wel op verzoek van synodale deputaten, een „Verklaring van Gevoelen” aan de synode verzonden, zweeg ze daarover in alle talen.

Toen Dr Van 't Veer daarna vroeg: Synode mogen we uit uw stilzwijgen over onze verklaring afleiden, dat u er in ieder geval geen ernstige bezwaren tegen hebt? — antwoordde ze: U mag uit ons zwijgen niets afleiden. We werden ook met een kluitje in het riet gestuurd.

In ieder geval is dit duidelijk: de synode antwoordde op dit verzoek zakelijk met een krachtig: **neen**.

C. V.

P.S. Ten gevolge van plaatsgebrek moest een artikel over kerkrechtelijke aangelegenheden overstaan.

Rome zou varen. Hoe wist hij de gelegenheid uit te kopen! Hij was niet opdringerig, redeerde en praatte niet aldoor, maar sprak als 't wezen moest.

Hoe „gewoon” was zijn optreden, toen de toestand van schip en bemanning critiek werd: „ik vermaan u spijs te nemen, want dit dient tot uw behoud, want niemand van u zal een haar gekrenkt worden”. En dan neemt hij zelf 't initiatief: hij pakt een brood, dankt God in aller tegenwoordigheid en het brood gebroken hebbende, begon hij te eten. Hij bad als gewoon voor 't eten en begon toen te eten.

„En zij allen goedsmoeds geworden zijnde, namen ook zelf spijs”. Geen krampachtige houding, maar gewoon. Hand. 27.

***

Soms baat een woord niet.

Dan echter is onze wandel van groot belang. We luisteren weer naar de Schrift.

1 Petr. 2 : 12 : „en houdt uw wandel eerlijk onder de heidenen, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken, als van kwaaddoeners, zij uit de goede werken, die ze in u zien, God verheerlijken mogen in de dag der bezoeking”.

De heidenen spraken veel kwalijk van de gemeente van Christus. De eerste Christenen werden belasterd van hoererij, (dat kwam, omdat de gemeenteleden elkaar „broeders en zusters” noemden. Zie je wel, lasterden de heidenen: broeders en zusters trouwen daar zo maar met elkaar: bloedschande, hoererij!) en zelfs van mensen-eten! (dat kwam, omdat de gemeente naar Christus' Woord het brood aan de Avondmaalstafel „Christus' lichaam” noemde en de wijn „Christus bloed”. Zie je wel, zeide de heidenen: ze eten vlees en bloed van een „mens” bij hun maaltijden: 't zijn mensen-eters!).

Wij ontkomen niet aan de laster.

De „kerk”-wereld en de wereld-zonder-„kerk” doen hun best, om de zaak van Christus' gemeente belachelijk te maken.

Tijdens de grote reformatie werden onze voorouders beticht van „nieuwe” leer, ketterij, revolutie, enz.

En leg vandaag 't oor maar eens te luisteren! Maar... zegt de apostel Petrus: ge moet als gemeente door uw wandel geen oorzaak zijn van laster. Ge moet door uw wandel de wereld niet uitlokken.

Als de wereld haat, dan alleen om des Woords wil.

Maar 't is niet goed, dat we door onze wandel ergernis zouden geven of haat of vervolging zouden uitlokken. We moeten niet lijden als kwaaddoeners. Onze wandel moet eerlijk en rein zijn.

Als de lasteraars dan eens nader op de gemeente letten, dan moeten ze op grond van de goede werken der gemeente zeggen: 't was toch laster van ons en (mocht God 't zo leiden) dan konden ze God nog wel eens verheerlijken, zoals bijv. Nebukadnezar deed, toen de drie jongelingen ongedeerd uit de vuur-oven kwamen, en zei: „Geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abed-nego!”

***

Nu: 1 Petr. 3 : 1 : „evenzo, gij vrouwen, weest uw eigen mannen onderdanig, opdat, indien sommigen aan 't Woord niet gehoorzaam zijn, zij door de wandel van hun vrouwen, zonder woorden gewonnen worden, doordat zij uw reine en godvrezende wandel opmerken”. (N.V.)

Er waren Christenvrouwen, die heidense mannen hadden.

Dat is moeilijk en zwaar: een buitenkerkelijke in je eigen gezin: zwaar voor hen, die de Heere vrezden.

Die vrouwen moesten niet ongehoorzaam worden aan hun mannen, maar dagelijks onderdanig blijven. Zij moesten in die dagelijkse omgang laten zien, wat Christen-zijn betekent. Als de mannen niet meer naar woorden wilden luisteren, misschien zagen ze dan op de wandel. Hoe licht was prikkelbaarheid mogelijk bij deze vrouwen. Emancipatiezucht! Maar dat zou niet zijn naar Christus' woord, dat zou juist niet trekken.

***

En dan nog een woord uit **1 Petr., n.l. 3 : 15 :** „Maar heiligt de Christus in uw

ONZE HOUDING IN DE DAGELIJKSE OMGANG MET „BUITENKERKELIJKEN”

II

We gaan nog even luisteren naar **Coll. 4 : 6** het laatste gedeelte: „opdat gij moogt weten, hoe gij een iegelijk moet antwoorden”. Als de „buitenkerkelijken” ons wat vragen, dan moeten we een iegelijk apart weten te antwoorden. We kunnen niet aan iedereen hetzelfde antwoord geven.

Wéér: er is geen algemene regel.

Soms zullen we ernstig moeten waarschuwen, als er de gelegenheid voor is: Paulus tot de Joden, Petrus tot 't volk en de Hoge Raad (Hand. 2, 3, 4, 5).

Soms zijn buitenkerkelijken (ja, heel vaak!) vijandig en twistzoekend: dan is het beter te zwijgen. De één is begerig naar onderwijs, dan zullen we die gelegenheid moeten uitkopen. De ander is een spotter, die ons uitlokken wil. De één is een „op en top werelds” mens. De ander is een ongehoorzaam verbondskind.

Een iegelijk moeten we weten te antwoorden. Let er eens op, wat een geduld de Heere had in Zijn onderwijs en antwoorden, toen Hij met de (buitenkerkelijke!) Samaritaanse vrouw sprak. Hij liet haar niet los: eerst over 't levend water, dan over haar „zedelijk” leven (roep uw man!), dan gaat Hij in op haar vraag, waar de Heere aanbeden moet worden in Jeruzalem of op de Gerizim, tot Hij eindelijk kan zeggen: Ik ben het, Die met u spreekt, Joh. 4.

Maar toen de Schriftgeleerden en Farizeeën (die ook buiten stonden!) Hem wilden ver-

zoeken(!), om Hem aan te klagen, door te vragen of de overspelige vrouw, die ze „op heterdaad betrapt” hadden, ook gestenigd moest worden, antwoordde Hij niet eens, maar schreef in de aarde, maakte figuurtjes in 't zand, die vraag ging Hem niet aan en zei eindelijk, toen ze maar bleven aanhouden: „Wie van u zonder zonde is, werpe de eerste steen op haar”, en tekende weer figuurtjes in 't zand. Hoe leefden zij zelf met hun huwelijkspraktijken en scheidbriefjes en hun hebbzucht?

Een héél andere reactie dan bij de Samaritaanse vrouw! Maar deze Joden waren dan ook vijandige „kerk”-mensen! (Joh. 8).

Zo antwoordde Paulus stadhouder Felix weer anders dan Festus, omdat Festus een andere houding aannam dan Felix in Paulus' procedure (Festus wilde Paulus aan de Joden overleveren) en weer anders was Paulus' woord tot koning Agrippa, (want die kende de Schriften!).

Zo zien we in de Schrift de kinderen Gods omgaan met de „buitenkerkelijken”. Hoe leefde Abraham temidden van „wereldse” mensen. Hij stond niet op zijn recht tegenover de zonen Heth's, maar erkende hen beleefd als de grondbezitters en kocht de grafspelonk van Mach Pela in geloof voor een hoge prijs.

Maar scherp was hij tegen de koning van Sodom, die hem rijk wilde maken.

Let er eens op, hoe Paulus omging met de („buitenkerkelijke”) kapitein en de onkerkelijke zeelui van 't schip, waarmee hij naar

harten als Heere, altijd bereid tot verantwoording aan al wie rekenschap vraagt van de hoop, die in u is, doch met zachtmoedigheid en vreze en met een goed geweten, opdat bij al 't kwaad, dat men van u spreekt, zij, die uw goede wandel in Christus smaden, beschaamd mogen worden". (N. V.).

Rekenschap afleggen is niet: ons door ieder uit de tent laten lokken, met ieder maar „samenspreken", die willen twisten en debatteren over de leer.

Maar: als we er voor geroepen worden, vooral: als de Christenen voor de rechtbanken gedaagd worden, dan maar rekenschap afleggen, de Heere belijden, ronduit spreken, zonder „politiek".

Maar dan nog: met zachtmoedigheid en vrees, d.i. met onderdanigheid en zacht van gemoed, 't recht overgevend aan de Heere, met „zorgvuldige voorzichtigheid" (kanttekening St. V.). Dan door de houding geen oorzaak van haat en vervolging geven.

Zo worden de lasteraars beschaamd en anders niet. Een Christen is ook priester: als er smaad en vervolging komt om Christus' wil, dan moet hij dat dragen, ja, zelfs voor de vijanden bidden.

(Wordt vervolgd).

C. STAM.

BOEKBESPREKING

A. Janse, *Opvoeding en Onderwijs, Verzamelde artikelen.*

I

Toen ik mij in dit boek van Janse verdiepte, ging weer voor mij leven de tijd, waarin de studies ontstonden, welke daarin zijn gebundeld. Dat wil zeggen: de tijd van zo ongeveer 1925-'39.

Wat is die tijd een merkwaardige geweest.

Het Geref. Gezinsblad wees daar dezer dagen terecht op.

Men kan de strijd van de kerk in de veertiger jaren en de vrijmaking, welke daarvan het gevolg was, eenvoudig niet verstaan als men die tijd niet kent. De vrijmaking is ook alleen mogelijk geweest ten gevolge van wat God in die jaren heeft gewerkt.

Wat was het wonderlijke, het schone van die tijd?

Ik geloof, dat ik het niet beter kan zeggen dan zó: de Heilige Schrift ging weer leven, het levende woord van God. En in onlosmakelijk verband daarmee kwamen kerk en wereld en de roeping, welke de gelovigen in die beide te vervullen hebben, weer in een nieuw licht te staan.

Je moet zo'n tijd als student, die probeerde te verstaan wat in de geestelijke wereld van die dagen te koop was, hebben meegemaakt om te beseffen wat toen geschiedde.

De kuyperiaanse wereld begon ten einde te lopen. Hoewel vele epigonen, die ijverig bezig waren enkele lievelingsideeën uit de geestelijke nalatenschap van deze grote te conserveren, meenden dat deze pas begonnen was! Het „herkauwen" van wat de grote leider had gegeven was volop aan de gang. Prof. Hepp werkte de kuyperiaanse theologie in een steeds voortgaand en steeds ijler wordend begrippenspel nog wat verder uit en zag deze theologische „progressie" voor reformatie aan. Het systeem van organisaties, die in het leven waren geroepen om de „calvinistische levens- en wereldbeschouwing" te verdedigen, uit te werken en te propageren, was nagenoeg compleet. En het geheel was solied en safe. Waren de grondslagen van al die verenigingen enz. niet oer-gereformeerd en daarom zo sterk als beton? Kon met organisaties, die reglementair zo stevig onderheid waren, ooit iets verkeers geschieden? Dat was toch zeker niet mogelijk? Bovendien was er een voortreffelijke pers! Voor nagenoeg „alle terreinen des levens". Ze was geconcentreerd om Standaard en Heraut, eens de eigen organen van „the grand Old Man". Met toewijding werkten al die kranten en tijdschriften aan de „ontwikkeling" van het gereformeerde leven en de „leiding" van het gereformeerde volk. Men was voorts zeer getrouw in het handhaven van een aantal dogmatische constructies. En men leefde, bewust of onbewust, in de idee, dat de gereformeerde gemeenschap haar definitieve vorm en stijl had gevonden. In de toekomst zou alleen enige uitwerking van het dominerende levenssche-

ma nodig zijn. En, uiteraard, voortdurende afweer naar buiten.

Wie goed toekeek merkte evenwel achter de nette gevel en onder de uiterlijke rust en homogeniteit verschillende symptomen van iets nieuws, iets anders, dat komende was. De kwestie-Netelenbos was er een symptoom van. En — nog meer — de zaak-Geelkerken. In die conflicten trad, zoals dat meestal bij kerkelijke conflicten het geval is, niet helder aan het licht wat er feitelijk gaande was. Maar ze wezen er wel op, dat er wat broeide. Men sprak over een nieuw verstaan van het Schriftgezag; over het recht van de wetenschap in de kerk en bij het interpreteren van de Schrift; over „een nieuwe geest", die komende was of, in ieder geval, komen moest. Men klaagde over veruitwendiging der kerk, over verschraving van het geestelijk leven, over een grotere openheid voor de moderne cultuur. Er kwam een levendig sociaal besef, dat tot sympathie, in ieder geval tot minder felle afwijzing van de socialistische idealen leidde. Jonge ethische theologen kregen, vooral via de N(ederl.) C(hristen) S(tudenten) V(ereniging) grote invloed in de gereformeerde wereld. En het waren zeker niet de minst begaafde jongeren, welke deze invloed ondergingen. In verband hiermee werd sterker accent gelegd op het „leven" dan op de „leer". Voorts oefende de opkomende, nieuwe psychologie — ik denk vooral aan Jaspers' „Psychologie der Weltanschauungen" — een bijzondere bekoring uit. Zij wierp een geheel nieuw licht op de mens en zijn geestelijke worstelingen. Men meende dat deze daardoor veel beter kon worden verstaan in zijn strijd om een levensvisie en levenshouding. Ten gevolge daarvan kwam bij velen een minder „stoere" levenshouding. Men kreeg oog voor de relativiteit van alle levensbeschouwingen ten opzichte van elkaar. Men koesterde vooral diepe eerbied voor de ernst, de toewijding, de zelfverloochening, waarmee alle groten van het rijk van de geest naar een dieper, hoger, heiliger leven streefden. En, om niet meer te noemen: men werd zeer geboeid door de literatuur van de na-tachtigers en anderen, die de „benauwende problematiek" waarvan het menselijke leven boordevol is, zo indringend analyseerden.

Maar behalve deze aspiraties en tendenzen waren er ook nog andere. Soms zich scherp stellend tegenover de zo juist aangeduide. Anderzijds, vooral in de kritiek op veel en velerleie daaraan zo nauw verwant, dat men ze bijna niet van eerstgenoemde kon onderscheiden. Ze werkten en openbaarden zich in vele jongeren in wie niet minder kritiek op en zorg over de gereformeerde wereld van die dagen leefde, maar die toch geheel anders dachten, voelden, wilden.

Deze jongeren leefden ook voluit in hun tijd. Ze ondergingen de strevingen en beroeringen daarvan niet minder fel en bewogen dan de anderen. Ze ervoeren het eveneens als een pijn, dat de gereformeerde leidlieden van die dagen de strijd met de toen gangbare theologieën en filosofieën niet op het wetenschappelijke niveau konden of wilden aanvatten. Wat had men in de gereformeerde wereld te zeggen tegenover het in de wetenschappelijke en culturele wereld van die dagen volledige hegemonie bezittende jongere neo-kantianisme? Waarom had men zo koel, ja, afwijzend gereageerd op Sikkels hartstochtelijke betogen over de nachtswellust der volkeren en de gruwel van de oorlog? Raakte men de wereld nog wel met het Evangelie? Kritisch, ja maar ook, en vooral, evangelisch, verlossing verkondigend midden in haar zonde en nood? Was in de kerk niet benauwend veel zonde, dorheid, sleur? Waar was het blijde leven des geloofs? De werkelijke overwinning van hoogmoed, heerszucht, zelfgenoegzaamheid? Leefde men metterdaad naar de diep in het leven indringende vermaningen uit de laatste hoofdstukken van de paulinische brieven? Waren zelfzucht, geldzucht, ja, het vulgaire materialisme tijdens de wereldoorlog ook in de gereformeerde wereld niet weerzinwekkend openbaar geworden? Was men een licht in de wereld, een lieflijke geur van Christus?

Maar in hun worstelen met deze vragen en hun tobben over de geestelijke malaise beseften deze jongeren als instinctief, dat men zich in die misère van het gereformeerde leven zeker niet moest overleveren aan een of andere theologie. Dat de nieuw opkomen-

de psychologie, hoe fascinerend ook en welke perspectieven openend, voor een nieuw verstaan van de mens nooit tot kerkelijke en geestelijke vernieuwing leiden kon. En dat wel het allerminst een mode-philosophie, hoe knap en boeiend die ook mocht wezen en hoe ze de geesten ook mocht beheersen, redding brengen kon.

* * *

Zie, in die dagen gebeurde er zo een en ander.

Het ging helemaal niet opvallend en allerminst georganiseerd.

Er was hier en daar een dominé, die een nieuw geluid liet horen. Ds de Graaf, Dr Sietsma en anderen. Ik herinner me nog, hoe de pretentieuze brochures van de eerste over de kerk en diens éérs uitgekomen preken een schok teweeg brachten in veler leven. Dat was anders, nieuw, of liever, dat was het oude. Hier was prediking van een kracht en directheid als we niet voor mogelijk hadden gehouden. Ik herinner me een geladen toespraak van de tweede over homocentrische (mensmiddelpuntige) religie, die op een studentenconferentie de harten greep. Daarin kwam met aangrijpende ernst de ergste caricatuur en de overweldigende heerlijkheid van het dienen van de levende God op ons af. Ds Van Dijk van Groningen hield de scharen weer voor en hamerde het de harten weer in, wat het betekende te geloven in Gods beloften, zonder iets er naast of er boven, om daardoor zekerheid te hebben van het volle heil in Christus. Een reeks Bazuin-artikelen daarover staat me nog zo helder voor de geest, alsof ik ze gisteren las. Ds Van der Vegt liet weer zien, hoe Calvijn had gelaard over het verbond. In 1926 traden Vollenhoven en Dooyeweerd op als hoogleraar. En met verbazing zagen we het hoe deze de gangbare filosofieën te lijf gingen door ze in hun grondstellingen aan te grijpen. Ze lieten het zien, hoe alle wijsgerige systemen uiteindelijk verankerd zijn in religieuze beslissingen; in een, door hen die er uit leefden dikwijls zelfs in het geheel niet gezien, laat staan doorzien, complex van religieuze vóóronderstellingen, die het ganse gedachtengebouw beheersten. En door deze grondstellingen aan te grijpen en te ontmaskeren, leverden zij een diepgaande kritiek op de dikwijls zo imponerende ideeën-bouwsels van oude en nieuwe makelij. We beleefden een waarlijk grootse, geestelijke strijd, gevoerd op voorname, nobele wijze, een worsteling om het hart van de tegenstander, maar tegelijk een strijd zo vernietigend als in de wereld van de geest maar mogelijk is. En tegelijk zagen we hoe uit een kinderlijk gelovige aanvaarding van de ganse openbaring Gods een eigen schriftuurlijk denken kon opbloeien, dat op verrassende wijze de diepten van kosmos en menselijke openlegde, omdat het geschiedde in het licht van de levende God. Hier werd, zoals Schilder het eens typeerde, bloedige ernst gemaakt met de idee van een waarlijk schriftuurlijke, christelijke, wetenschap en wijsbegeerte.

En dan was er vooral Schilder. Zijn optreden betekende veelszins een nieuwe lente en een nieuw geluid. Hij opende op geheel eigen wijze de Schriften, zodat die gingen leven en schitteren als zelden te voren. Hij bracht de in het slop van scholastiek steriel wordende theologie weer in beweging. Bovenal, hij predikte weer de kerk van Christus als de permanente daad van de verhoogde Zaligmaker.

Vooraf dát was een gebeurtenis!

Och, men had het zo netjes en rustig met de kerk in orde gemaakt. Er waren nu eenmaal véél kerken. Dat kon niet anders. Dat was volgens velen zelfs een bewijs van een hogere ontwikkeling van het kerkelijke leven. Daarom hadden al die kerken voor zichzelf en tegenover elkaar ook een zeker recht van bestaan. Ze waren alleen verschillend in graad van zuiverheid. En men was daarbij meestal zo bescheiden om de aan eigen kerkgemeenschap het hoogste zuiverheidsgehalte toe te kennen.

Zie, daartegenover predikte Schilder, dat Jezus Christus door zijn Geest en woord zijn kerk vergadert. Dag in dag uit. En overal op de wereld. En dat het er voor iedere gemeenschap, die zich kerk noemt, op aan komt zich door Hem te laten vergaderen om daarna en daardoor zichzelf actief aan Christus' vergaderingsactie dienstbaar te maken. En

deze Christus wil de éénheid van zijn kerk, die naar haar eigen aard zichtbaar moet zijn en dat ook is. Christus heeft om die eenheid gevraagd als loon op zijn arbeid en als middel in zijn steeds voortgaand verlossingswerk. Van meet af aan was Schilder bezeten door het woord, dat als enige „prediking” op zijn grafsteen gebeiteld staat: dat zij allen één zijn. De strijd om de waarheid was voor hem tegelijk ook een strijd om de éénheid. Hij vocht hardnekkig tegen allerlei beschouwingen, die ten onrechte de kerk hadden gescheurd. En zijn steeds volgehouden polemiek met de christelijke gereformeerden en de hervormden werd vooral gevoerd om de eenheid, waarnaar hij met heel zijn ziel verlangde. Hij leefde in de vaste overtuiging, dat een wêrkelijk geloven in de Schrift en een wêrkelijk kennen en vasthouden van de confessie die eenheid brengen moest en zou! Men kan hem leren kennen uit een woord dat hij meermalen sprak: Ik ben het in heel veel dingen niet met Hepp eens, maar ik wil hem niet uit de kerk hebben! En uit dat andere, gesproken ná de vrijmaking: We moeten de eenheid met de christelijke gereformeerden van harte begeren en aandurven. Ik heb er twintig jaar kerkelijke moeite en de school in Kampen voor over!

Het was heerlijk deze dingen te beleven, er in betrokken te zijn. Het was heerlijk aan deze bouwende strijd en strijdende opbouw te mogen deelnemen.

Het was veelszins een schone tijd, die tijd van de twintiger en dertiger jaren.

En in die tijd werkte ook Janse!

C. V.

BESCHIEDENHEID IN HET VERKLAREN VAN PROFETIEËN

Hoe menig keer had de Heere Jezus Zijn jongeren gesproken over Zijn naderend lijden en sterven en opstanding ten derden dage. Hij had het hun met duidelijke woorden voorgezegd. En toch, wat hebben ze, vóór dat de dingen werkelijk geschied waren, er weinig van begrepen. Wat bleken ze nog onverstandig en traag van hart te zijn, waar het de voorzeggingen, de profetieën des Heeren betrof. Achteraf zeggen wij: de Heere had het toch niet eenvoudiger en duidelijker kunnen zeggen. Maar bij het verstaan van de profetieën waren de discipelen des Heeren meer bedacht op „de dingen der mensen” dan op „de dingen Gods”.

Zou diezelfde onverstandigheid en traagheid van hart om te geloven al hetgeen de profeten van Oud- en Nieuw Testament gesproken hebben, ons als Christenen van de 20ste eeuw geen parten kunnen spelen bij het verstaan der Schriften op vele plaatsen?

We denken aan de profetieën van Daniël en Ezechiël en Zacharia; aan wat de Heere Jezus voorgezegd heeft over het einde der dagen (Matth. 24 en 25); aan hetgeen Paulus in zijn brieven geschreven heeft over de toekomst van Israël (Rom. 11), over de openbaring van de mens der zonde en „de zoon des verderfs” in II Thess. 2; voorts aan de visioenen van de openbaring des Heeren aan Johannes en aan al wat ons te wachten staat in de grote toekomst van de Zoon des mensen, bij de vernieuwing van hemel en aarde, en in het eeuwige leven. Er zijn in al die profetische voorzeggingen vele dingen, zwaar om te verstaan. En ongeleerde en onvaste mensen (d.w.z. mensen, die in de dingen Gods maar weinig ervaren en die in de rechte grond der christelijke leer niet bevestigd zijn) kunnen die Schriftgedeelten verdraaien, door er valse uitleggingen aan te geven en er onjuiste gevolgtrekkingen aan te verbinden.

Daarom zullen we ook zeer voorzichtig moeten zijn met Bijbelverklaringen en Schrift-commentaren van ongeleerde en onvaste mensen, die met hun sectarische neigingen of ijdele filosofieën en valse theologieën den Bijbellezer van de waarheid afvoeren. En ook de Schriftgelovige uitleggers zullen goed doen, om bij de dingen, die zwaar zijn om te verstaan, bescheiden te zijn en niet al te stellig te spreken.

Iedere Schriftverklaarder wil graag tot een positieve uitspraak komen en een doctor of professor in de Oud- of Nieuwtestamentische wetenschap laat niet zo licht een moeilijke profetie onverklaard. En toch zal juist een gelovig exegeet in de uitlegging van vele duistere profetieën en visionaire openbaringen zeer behoedzaam zijn en ook in het oog houden, dat geen profetie der Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat, d.w.z. zonder verlichting door den Heiligen Geest niet recht geschieden kan. Deze verlichting is meer dan taalgeleerdheid en grammaticaal inzicht en oudheidkennis, en het behaagt den Heere, wat aan wijzen en verstandigen verborgen bleef, vaak aan de „kinderen” te openbaren.

Vele profetieën, waarvan de zin ons nu nog niet duidelijk is, zullen we pas goed verstaan, als de HEERE ze op Zijn tijd en wijze in vervulling doet gaan.

B. TELDER.

DE BOEKEN VAN MARNIX

Uit de geschiedenis van het boek (VIII)

In „Erflaters van onze beschaving” hebben J. en A. Romein Marnix van St. Aldegonde getypeerd als een van de eerste nederlandse intellectuelen, als man met grote denkmoeie maar weinig daadkracht. Hij was een belangrijk publicist, maar slecht regent, groter dichter dan staatsman, een trouw dienaar maar zwak leider. De betekenis die Marnix voor de Reformatie en Vrijwording van Nederland heeft gehad, ligt vooral in zijn betekenis als auteur. Er waren echter weinig goede krachten zodat hij tevens secretaris, vertrouwensman, afgevaardigde en vertegenwoordiger werd van Prins Willem van Oranje.

Als auteur is Marnix bekend om het Wilhelmus, de Bijenkorf, zijn psalmen en bijbelvertaling. Van belang is ook zijn „Onderzoekinge ende grondelijcke Wederlegginge der geestdrijvische Leere”, waarover het mooie boek van ds. J. W. Tunderman handelt: Marnix van St. Aldegonde en de subjectivistische stroomingen in de 16e eeuw. De Byencorf der H. Roomscher Kercke is een erg populair boek geweest dat met veel scherts de Rooms-katholieke kerk aanviel en intussen uitvoerig het gereformeerde geloof predikte. Het boek werd vertaald in het duits en engels, terwijl Marnix zelf voor een franse omwerking zorgde. In de 16e eeuw werd het zesmaal, in de 17e eeuw zeventienmaal, in de 18e eeuw viermaal en in de 19e eeuw twee-

maal herdrukt. De laatste druk is van 1858, de eerste van 1569. Thans heeft men er veelal slechts letterkundige belangstelling voor, want de taal is vaak raak, vol spreekwoorden en gezegden. Zo leest men op één bladzijde:

„Hij geeft u die teksten soo vast als een hant vol vliegen”. „Daer en is niet een gat, oft hij weder een nagels toe”. Een priester draagt een pij „sonder mouwen, daer hij door 't gaetken boven uyt-kijckt effen als een schildt-padde uyt haar schelpe”. Hij heeft een koord om het lijf gebonden, „als een dief diemen ter galgen voert”. Hij is zo stil „als offer een muys inde kraem laghe”. Hij houdt zijn handen samen „als een bedruckte Magdalena”, of beweegt ze „als oft hij vliegghen vinghe, oft blinde scherm-slagen wilde slaen”.

Een herdruk in de 20e eeuw van dit oude werfboek voor de Reformatie zou erg welkom zijn, omdat zulk een boek van elke generatie een antwoord verwacht. Uit geschiedkundig oogpunt is dit eveneens van belang omdat professor dr. J. Wille in zijn openbare les over Marnix' Byencorf in 1919 een thans voor velen toegankelijke herdruk gaf van de brief van G. Hervet, waarop de Byencorf als vervolg en antwoord werd geschreven.

Voor de geschiedenis van het boek is echter vooral de bibliotheek van Marnix van belang. Na zijn overlijden werd deze verkocht en de catalogus is bewaard gebleven. Er waren bijna 1700 werken, waarvan een groot aantal uit verschillende delen bestond. Er wa-

KRITISCHE KRABBELS

Er zijn mensen die graag vreemde woorden gebruiken. Er zijn ook mensen die dit graag horen. Ondergetekende heeft een man gekend, die ook aan die kwaal leed. Bij bijzondere gelegenheden voerde hij altijd het woord. Dan had hij het niet over een „bizondere gelegenheid” of een „belangrijk ogenblik”, maar over een „gewichtig moment”. Tenminste dat bedoelde hij. Maar steevast sprak hij dan van een „gewichtig monument”, ofschoon er helemaal geen standbeeld te onthullen was.

Het kan met vreemde woorden soms vreemd gaan. Zo was er in Amerika eens een gouverneur, of hoe zo'n regeerder mag heten, die graag weer herkozen wilde worden. Daartoe trok hij op het verkiezingspad en z'n vrouw deed het ook. Zij meende een goede zet te doen door het volgende te zeggen: Jullie hebt aan mijn man een heel beste gouverneur gehad. Toen hij aan het bewind kwam was er een deficit van f 1.000.000. En aan het einde van zijn ambtsperiode is het deficit gegroeid tot f 10.000.000”. Ze dacht, dat dit wel geweldig zou inslaan. Nu, het sloeg ook wel in, maar naar de verkeerde kant. De goede vrouw wist niet, dat „deficit” zoveel betekent als een „tekort”. Het tekort was dus vertienvoudigd. Wat nu juist geen aanbeveling was. Dat komt er van als men vreemde woorden gebruikt, waarvan men de betekenis niet kent.

Zo hoorde ik een dominee eens de woorden debet en credit in een preek gebruiken. Ik weet nog nooit wat deze woorden precies betekenen. Daarom gebruik ik ze dan ook niet. Maar de dominee wist het ook niet goed. Want toen ik een boekhouder sprak, die onder het gehoor gezeten had, vertelde die, dat de dominee de woorden debet en credit precies verkeerd had gebruikt. Als we geen verstand van debet en credit hebben moeten we liever spreken van schuld en vordering. Als iemand schuld heeft moet hij betalen en als iemand wat te vorderen heeft kan hij beuren. Dat weet elk mens, die zijn moedertaal kent.

De gemeente van Christus bestaat voor het merendeel uit eenvoudige mensen. Ik woon nogal ver van de kerk en ben daarom meestal het eerst aanwezig. Ik zie ze dan binnenkomen. Boeren, burgers en buitenlui. De meesten hebben eelt op de handen van het werken, maar geen eelt op de ogen van het lezen. Vreemde talen kennen ze niet en vreemde woorden verstaan ze niet. Enkelen zijn op de Ulo geweest, maar het meeste van wat ze daar geleerd hebben zijn ze al weer kwijt. Ik zie daar huismoeders binnenkomen — met een spannetje kinderen — die heus geen tijd hebben om zich te oefenen in het volgen van diepzinnige redeneringen of in het oplossen van zware problemen. Ze zijn helemaal niet dom. Soms veel wijzer dan mensen, die aan een universiteit gestudeerd hebben. Maar ze kennen alleen hun moedertaal. Met Frans of Latijn of Grieks of Hebreeuws moet men bij hen niet aankomen. Aan een „thema” met vreemde woorden hebben ze niets. En een ellenlange verdeling van een preek, hoe mooi of scherpzinnig ook gevonden, zijn ze al weer kwijt als ze de kerk uit zijn. Het zou goed zijn als alle dominees daaraan dachten.

Luther ging, toen hij de Bijbel vertaalde, naar de markt om het volk te horen spreken en de taal van het volk te leren. Daar leerde hij de spreekwoorden, die onder het gewone volk leefden. Wat hij daar hoorde gebruikte hij bij z'n bijbelvertaling. Daarom is deze er bij het volk ingegaan.

Heerlijker voorbeeld hebben we in het spreken van de Here Jezus. Hij sprak in de taal van zijn volk. Greep in de gelijkenissen beelden uit het leven van het gewone volk. De zaken waarover Hij sprak waren moeilijk genoeg. We kunnen ze niet verstaan zonder wedergeboorte. Maar de wóorden, die Hij koos waren zo, dat „kinderen in het verstand” ze konden verstaan. Er was om zo te zeggen geen woord „Frans” bij.

Kan dat ook van de huidige preken gezegd worden?

FRATER (een broeder).

ren 38 handschriften en 14 muziekboeken. De gegeven indeling noemt 584 theologische, 102 medische, 469 geschiedkundige en 525 wijsgerige, wiskundige en taalkundige werken.

Bijbels bezat Marnix vele: 2 griekse, 3 hebreeuwse, 8 latijnse, 1 franse, 1 lutherse. Verder onder meer een „Duytscher Bijbel

seer oudt" en een „ouden neerduytschen Bijbel ghedruckt int Jaer 1450", waarvan het jaartal waarschijnlijk fout is opgegeven.

We vinden griekse, latijnse, hebreeuwse, italiaanse, franse, duitse en nederlandse boeken, de verzamelde werken van bijna alle kerkvaders, maar ook van latere schrijvers, scholastieken en thomisten en evenzo van Luther, Melancton, Calvijn, Erasmus en Ursinus.

Er zijn bijzondere middeleeuwse devotieboeken, maar ook het werk van Dürer, tweemaal de pikante Decamerone van Boccaccio, de Essays van de humanistische wijsgeer Montaigne en een studie van de bekende nederlandse ingenieur Simon Stevin. Naast

Repos Ailleurs — Elders rust, zinspreuk van Philips Marnix, heer van St. Aldegonde.

de werken van Homerus, Plato, Aristoteles en Euclides boeken over astrologie, anatomie, chirurgie, metalen en magneten. Twee muziekwerken blijken door Marnix zelf geschreven te zijn, terwijl de verzameling werd aangevuld met enkele schilderijen van Dürer, antiquiteiten, twee globes en verschillende wiskundige instrumenten.

Opmerkelijk is ook dat de oudste italiaanse exemplaren van het werk van Dante in Nederland zich bevonden in de bibliotheken van de gereformeerde Marnix en later van de gereformeerde Huyghens.

Marnix, die in veel zaken getwijfeld heeft maar nimmer in zijn geloof, blijkt uit zijn boekenkast een man die wist wat hij schreef, die kennis van zaken bezat, zijn tegenpartij kende en narekende, en daarbij oog had voor meer dan één zijde van het leven. Een tegenstander noemt hij eens ironisch een „vroomen Goliath", maar zelf was hij een geharnaste David. Dat wil zeggen, hij had het geloof van

de jonge David maar hij was als Mozes opgevoed in „alle wijsheid en wetenschap van Egypte". Marnix bestreed geen mensen zonder ze te kennen en daarbij was zijn strijd een bittere noodzaak. Hij was waarlijk geen polemist die niets anders deed dan bestrijden, alles en ieder die niet dacht zoals hij. Ook van het zoeken van gemeenschap en samenwerking tussen Lutheranen, Zwinglianen, Hugenoten en Calvinisten is de Byencorff vol.

Het niet-polemische werk van Marnix moet nog genoemd worden. Hij legde de grondslag voor de Statenvertaling van de Bijbel. Maar zijn goede psalmberijming is nimmer ingevoerd. We lezen in de acta van de synode te 's-Gravenhage op 10 juli 1586 dat Marnix moest voortvaren met de correctie en „versoetinghe", dat de naam van de auteur zou worden verzwegen, dat er een synodale voorrede zou komen en dat de invoering zou moeten worden aanbevolen door predikanten, ouderlingen en diakenen, daarna ook via de kansel en de schoolbanken. Tenslotte zou het drukken vrij staan voor alle drukkers.

In dit laatste zat echter het onoverkomelijke bezwaar. De drukkers waren van het begin in 1579 reeds tegen een nieuwe berijming, omdat ze met de oude voorraad psalmen van Datheen zouden blijven zitten. En tenslotte is het de macht van de drukker-uitgever Radaeus, die de zaak weet tegen te houden.

Van deze invloed noemt Prof. mr. H. de la Fontaine Verwey nog een ander voorbeeld: „Zien we dus, dat de godsdienst de boekdrukkunst in zijn greep heeft, omgekeerd kan men constateren, dat de boekdrukkers invloed uitoefenen op godsdienstig gebied. In de stad Emden, bijgenaamd de „herberg van de kerk", waar we sinds 1554 verschillende belangrijke drukkerijen vinden, wordt ook gewerkt aan een nieuwe Nederlandse bijbelvertaling, die de bestaande, een bewerking van Luthers vertaling, vervangen moet. Over die vertaling ontstaat strijd, die zowel over theologische als over taalkundige quaesties loopt. Die strijd wordt gevoerd in de kerkeraad van Emden, maar de achtergrond van deze schijnbaar zuiver theoretische quaestie wordt gevormd door een concurrentiestrijd tussen twee drukkers, gesteund door machtige geldschietters, die op hun beurt een goed georganiseerd apparaat van colporteurs tot hun beschikking hebben. Het drukkersbedrijf is een economische macht geworden, die zich laat gelden".

J. STELLINGWERFF.

DE EUROMARKT

Terwijl wij ons zetten tot het schrijven van het artikel, waarin wij onze samenvattende opmerkingen op de inhoud van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap willen geven, is inmiddels in de Tweede Kamer de beslissing gevallen en is dit verdrag met 114 tegen 12 stemmen aangenomen. Bij de behandeling van deze zaak was, naar de dagbladen ons bericht hebben, de belangstelling op de publieke tribunes maar matig. En toch is, wanneer straks de Eerste Kamer ook dit verdrag zal hebben goedgekeurd, een beslissing van enorme draagwijdte voor het nationale leven van ons volk gevallen. Nederland toch doet afstand, geleidelijk aan en steeds meer binnen een periode van maximaal 15 jaren, van zijn economisch zelfbeschikkingsrecht. Een Raad van Ministers van de 6 landen van „klein Europa" zal straks gaan uitmaken, wat tot op heden door onze eigen regering werd beslist. Het is door de R.K. afgevaardigde in de Tweede Kamer, Mr. K. T. M. van Rijckevorsel, terecht als een ernstig bezwaar naar voren gebracht, dat dit verdrag onherroepelijk en onopzegbaar is in de overgangperiode.

Deze R.K. afgevaardigde wilde dit verdrag zien als een verloving, die opgezegd moest kunnen worden, alvorens tot het aangaan van het huwelijk wordt besloten. Voor een huwelijk moet ook een gezindheid tot het huwelijk zijn. En de ware belangstelling en het ware enthousiasme daarvoor ontbreken ten enenmale. Daarom draagt dit huwelijk, om in de beeldspraak te blijven, helemaal het karakter van een „gedwongen" huwelijk, waaraan men niet haastig genoeg nog een

verlovingperiode kan laten voorafgaan. De dwang in dezen is dan, dat men van oordeel is, overigens niet bewezen, dat Nederland zonder dit Euromarkt-huwelijk geen toekomst meer zou hebben, evenmin als de andere vijf landen. Prof. Gerbrandy, die dit verdrag tegen de geest van de Grondwet achtte te zijn, mocht naar de letter door prof. Oud kunnen worden gewezen op de in de grondwet in 1953 mogelijk gemaakte overdracht van bevoegdheden, daarmee is het bezwaar van het strijdig zijn tegen de geest van de Grondwet nu allerminst weerlegd. Wanneer wij toch zonde restricties te maken zo maar bereid zijn onvoorwaardelijk en onopzegbaar zulke belangrijke eigen bevoegdheden te gaan leggen in de handen van internationale organen, dan is de vraag inderdaad wel gewettigd of niet roekeloos wordt gehandeld en of wij tegenover hen, die nu ons komen zullen in dit land, ons nageslacht, wel onze grondwettelijke rechten en bevoegdheden verantwoord hebben beschermd, verdedigd en gehandhaafd. Dit klemt te meer, wanneer men overweegt, dat wanneer het aangaan komt op kritiek op de kwade kansen, die in dit verdrag schuilen, men zelfs uit regeringsmond daarvan bevestiging kan vernemen.

Dit blijkt nog wel nader, wanneer wij nu heel in het kort ook enkele bezwaren zullen gaan bespreken, die aan deze conceptie kleven.

Daar is dan allereerst het bezwaar, dat terwijl onze uitvoerrechten naar de Euromarktlanden geleidelijk aan geheel worden opgeheven, gelijktijdig wordt opgebouwd een systeem van invoerrechten, dat voor alle 6

landen gelijk is en dat sterk staat onder invloed van het protectionistisch karakter van het handelsbeleid, zoals dit gevoerd wordt in landen als Frankrijk en Italië. Onze industrie zal dus voor bepaalde grondstoffen meer moeten gaan betalen, de kostprijs zal stijgen, het leven wordt er duurder door. Al gaat dit geleidelijk aan, de invloed is er. Ten overvloede zullen de overige landen van West-Europa vrij zijn om al of niet een vrije handelszone te gaan vormen, en om hun industriële grondstoffen onbelast te laten. De Euromarktlanden worden een bepaald bloc. De vraag is maar of andere landen daartegen geen afweermaatregelen zullen gaan treffen, en een tegenbloc zullen gaan vormen. In zekere zin is er al zulk een aparte groepering in wording bij de landen van de z.g. vrijhandelszone. Maar in dat verband denken wij nog meer aan landen buiten Europa. Onder en bij dit alles is zowel levensstandaard, stand van lonen en prijzen, stelsel van belastingheffing (of met meer directe of indirecte belastingen) zelfs in de landen van de Euromarkt allerminst gelijk. Moet niet verwacht worden, dat alleen reeds dit feit bij de realisatie van de Euromarkt ernstige interne spanningen, bij die, welke er reeds zijn, in de landen van de Euromarkt zal oproepen?

Men heeft het merkwaardige feit kunnen constateren, dat terwijl Frankrijk zijn handtekening plaatst onder een verdrag, dat de handel in de 6 landen zal vrijmaken, het bijna gelijktijdig onder de dwang der omstandigheden maatregelen treft om dit handelsverkeer, met name wat de import betreft, zoveel mogelijk in te perken en te bemoeilijken. Aanvaarding van het Euromarkt-verdrag brengt nu eenmaal noodzakelijk met zich, dat men tot op zekere hoogte nog wel een bepaalde mate van eigen bestuur kan handhaven, maar de binding in economisch en — noodzakelijk daaraan gekoppeld — in sociaal opzicht, aan het geheel van de Euromarkt is dermate groot en dwingend, dat het lot van de één automatisch gaat bepalen het lot van de ander, zonder dat men evenwel invloed kan uitoefenen op de gang van zaken, die tot een verwording of achteruitgang in een bepaald partner-land leidt.

Het enige wat behoorlijk geregeld is, vormt dat z.g. „binnentarieff" van invoerrechten met het „buitentarieff", zonder dat daarin de posities van de landen buiten de Euromarkt zijn verdisconteerd.

Doch op vrijwel alle overige gebieden als van vervoer, conjunctuurpolitiek en monetaire politiek, is alles volkomen ongeregeld en zelfs naar de richting onbepaald. Het Verdrag draagt dan ook veelszins het karakter van een raam-verdrag, binnen welk raam nog van alles mogelijk is. En wat er binnen dat raam zal worden ingedragen wordt straks uitgemaakt uiteindelijk door een Raad van Ministers, die eerst met unanimiteit, maar later met gekwalificeerde meerderheid, zijn beslissingen zal nemen, nadat bepaalde daarvoor aangewezen Euromarkt-Organen hun advies zullen hebben uitgebracht over de voorstellen. Dit brengt ons als het ware vanzelf er toe, om ook nog even na te gaan, welke deze organen zijn, hoe hun samenstelling en taak is geregeld. Wij vinden dit in het vijfde deel van het Verdrag, waarin de Organen (les Institutions) van de Gemeenschap worden geregeld.

Allereerst wordt in Hoofdstuk 1 de Algemene Vergadering (Assemblée) behandeld in de artikelen 137 tot 144. Dit Orgaan wordt samengesteld uit afgevaardigden van de volksvertegenwoordiging der deelnemende landen en door de Parlementen van de diverse landen daarvoor aangewezen.

Zij hebben de taak van beoordeling en van controle. Een vorm van Euromarkt-parlement dus. Het totaal aantal leden is 142, daarvan hebben België en Nederland er ieder 14, Duitsland, Frankrijk en Italië er elk 36 en Luxemburg 6. De drie Beneluxlanden samen brengen dus nog niet eens zoveel stemmen op als een der drie andere grote landen. Wij nemen dus een behoorlijk kleine minderheidspositie in, in een teruggedrukte positie. Artikel 141 bepaalt, dat behoudens in die gevallen waarin het Verdrag anders bepaalt, de Assemblée met meerderheid van stemmen beslist. In een openbare zitting behandelt de Assemblée het algemene jaarrapport van de Europese Commissie, dat ter goedkeuring aan haar wordt voorgelegd. Wanneer zij dit Rap-

port verwerpt, treedt de Europese Commissie in haar geheel af.

Als tweede Orgaan wordt genoemd de Raad van Ministers (Conseil). De Raad van Ministers coördineert de economische politiek van de 6 landen en heeft beslissende bevoegdheden daartoe (artikel 145).

De Raad is samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende landen. Elk land heeft één lid in de Raad van Ministers. In de eerste etappe van de overgangperiode beslist de Raad met algemene stemmen, daarna met gekwalificeerde meerderheid. Wat betekent dat precies? Voor besluiten, die een gekwalificeerde meerderheid vereisen, geldt de volgende regeling of weging van stemmen.

Frankrijk, Duitsland en Italië brengen ieder 4 stemmen uit. België en Nederland elk 2 en Luxemburg 1. Dat is dus samen 17. De gekwalificeerde meerderheid bestaat nu uit 12 stemmen. Wanneer er nu een voorstel is van de Europese Commissie dan is het voldoende, ongeacht welk land, dat het aantal 12 wordt gehaald. In alle andere gevallen moeten de 12 stemmen verkregen zijn van vier deelnemende landen; wanneer dus drie grote landen met hun 12 stemmen er vóór zouden zijn en de andere er tégen, dan is de zaak verworpen.

Het derde Orgaan is de Europese Commissie (la Commission). De taak van deze Commissie is te letten op de naleving van de bepalingen van het Verdrag, aanbevelingen te formuleren of adviezen uit te brengen, daar, waar dit nadrukkelijk in het verdrag is bepaald of daar, waar de E.C. dit nodig oordeelt. Zij heeft verder een eigen beslissingsmacht en neemt deel aan de besluitvorming van de Raad van Ministers en van de Algemene Vergadering. Voorts oefent zij de bevoegdheden uit, die de Raad van Ministers haar toevertrouwt.

De E.C. publiceert ieder jaar een algemeen rapport, dat uiterlijk één maand vóór de opening van de zitting van de Algemene Vergadering moet zijn ingediend. De samenstelling van de E.C. is als volgt geregeld. Zij bestaat uit 9 leden, gekozen op grond van hun bekwaamheid en algehele onafhankelijkheid. Niet meer dan 2 leden mogen dezelfde nationaliteit bezitten. De regeringen van de deelnemende landen kiezen de leden van de E.C. en moeten dit eenparig doen. Het mandaat duurt 4 jaar en is verlengbaar.

Ieder lid van de E.C., dat zijn functie niet meer vervult of een ernstige fout maakt, kan demissionair worden verklaard door het Hof van Justitie op aanvraag van de Raad van Ministers of de E.C. Wij noemden reeds het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap. Dit komt vervolgens in behandeling in de artikelen 164 tot 188 van het Verdrag. De taak van het Hof is, er voor te zorgen, dat het recht bij interpretatie en toepassing van het Verdrag gehandhaafd blijft. Het Hof is samengesteld uit 7 rechters. Het komt in plenaire zittingen bijeen en kan ook kamers instellen, die elk door 3 of 5 rechters zijn gevormd. Het Hof moet in plenaire zitting bijeen komen, wanneer het betreft een zaak, aanhangig gemaakt door een deelnemend land. Het Hof wordt voorts bijgestaan door 2 advocaten-generaal. De advocaten-generaal hebben tot taak om publiek in te dienen in algehele onpartijdigheid en onafhankelijkheid gemotiveerde conclusies over de zaken, die aan het oordeel van het Hof van Justitie worden onderworpen. Als het Hof het vraagt, kan de Raad van Ministers, mits met unanimiteit, het aantal advocaten-generaal uitbreiden. De rechters, unaniem gekozen door de regeringen van de deelnemende landen, zitten 6 jaar en kunnen daarna worden herbenoemd.

Het Hof benoemt zelf zijn griffier. Indien de E.C. constateert, dat een der deelnemende landen zich op een of ander punt niet houdt aan het Verdrag, geeft ze daarvan eerst aan het betreffende land gemotiveerd kennis met verzoek om opheldering. Voldoet het betreffende land daaraan niet binnen een opgegeven termijn, dan kan de zaak door de E.C. voor het Hof worden gebracht. Ieder deelnemend land kan ook een zaak rechtstreeks voor het Hof brengen. Vooraf moet dan de E.C. worden ingeschakeld, die de zaak in onderzoek moet nemen. Indien de E.C. binnen 3 maanden geen advies heeft uitgebracht, kan het land de zaak zelf voor het Hof brengen.

De uitspraken van het Hof moeten worden opgevolgd door de landen en Organen. Het Hof controleert namelijk ook de wettigheid van de daden van de Raad van Ministers en

van de E.C., behalve wanneer het adviezen of aanbevelingen betreft.

Het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap zal in de plaats treden van het Hof van de Europese Economische Gemeenschap. Hoofdstuk 2 van het 5e deel bevat bepalingen, die verschillende organen gemeenschappelijk raken. Daarin wordt bepaald, dat de Raad van Ministers en de E.C. reglementen en directieven vaststellen, beslissingen nemen en adviezen of aanbevelingen uitbrengen. Het reglement heeft een algemene strekking, legt ieder land verplichtingen op en is op ieder land direct toepasselijk. De richtlijn bindt ook ieder land, waarvoor het bestemd is, maar laat het aan het land over om vormen en middelen te kiezen ter naleving van de richtlijn. Het besluit is bindend in al zijn elementen voor de bestemden, die het aanwijst. Aanbevelingen en adviezen binden niet. De draagwijdte van de verschillende handelingen van de besturende organen worden hier dus aangegeven.

Hoofdstuk 3 van het 5e deel besluit de rij van Organen met het Economische en Sociale Comité. Dit Economische en Sociale Comité draagt een consultatief karakter. Het is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende categorieën van het economische en sociale leven, met name producenten, landbouwers, vervoerders, werknemers, handelaren en ambachtslieden, beoefenaren van vrije beroepen en van het algemeen belang.

Het Comité telt 101 leden, als volgt verdeeld: België en Nederland elk 12, Luxemburg 5 en Frankrijk, Italië en Duitsland elk 24. De Raad van Ministers verkiest met unanimiteit deze leden voor de tijd van 4 jaar. Het mandaat is verlengbaar. De leden worden als persoon aangewezen en mogen door geen enkel bindend mandaat gebonden zijn. Bij de samenstelling van het Comité moet er rekening mee worden gehouden, dat het een adequate vertegenwoordiging moet bieden van het economische en sociale leven. Het Comité wordt bijeengeroepen om geraadpleegd te worden door de Raad van Ministers of de E.C., die in een aantal gevallen, in het Verdrag vermeld, daartoe ook de verplichting hebben. Terwijl het Comité verschillende secties kan hebben, speciaal voor de voornaamste gebieden, die door het Verdrag gedekt worden, zijn er twee secties, n.l. voor Landbouw en voor Vervoer, die niet zonder het Comité geraadpleegd kunnen worden.

In het bovenstaande hebben wij aangegeven, zowel de organen van de Europese Gemeenschap, als hun taakstelling en bevoegdheden.

Wij vertrouwen, dat dit onze lezers nogmaals er van zal hebben doordrongen, dat aanvaarding van het Verdrag betekent in feite neerlegging van eigen beschikkingsmacht in bepaalde zaken, het gehele econo-

mische leven van de deelnemende landen rakende en deze beschikkingsmacht leggen in de handen van de Raad van Ministers van die 6 deelnemende landen, die eerst unaniem en daarna met gekwalificeerde meerderheid over dat wel en wee zullen gaan beslissen, zonder dat er een ontsnappingsmogelijkheid is om uiteindelijk zelf over lot en leven van land en volk te beslissen. Wij wezen er reeds op, dat dit alles een Raam-Verdrag is, waarvan niemand nog weet, wat er zo al in zal komen. Alles is mogelijk. Ons oordeel afsluitend, achten wij, dat zowel de overdracht van zelfbeschikkingsbevoegdheid aan deze internationale organen van de Euromarkt als het totaal binden van het Economisch leven van het eigen land voor de toekomst aan dat van de andere deelnemende landen, zonder mogelijkheid van terugkeer tot oude verhoudingen, een onverantwoorde stap in het duister, waarbij niet voldoende rekening gehouden wordt met de verantwoordelijkheid, die regering en volksvertegenwoordiging hebben voor het behoud van hetgeen in de loop der eeuwen onder Gods leiding ook in economisch en sociaal opzicht als vaderlijk nationaal zelfstandig erfdeel werd verkregen.

De overdracht van zelfbeschikkingsmacht ontslaat ons niet tegenover voor- en nageslacht en bovenal niet tegenover Hem, van Wien alle dingen zijn, van onze nationale verantwoordelijkheid in dit hoogstgewichtig moment van ons nationale leven. Wij nemen ook nieuwe verantwoordelijkheden op ons, waarbij de vraag, of wij deze wel dragen kunnen en moeten vooraf wel terdege diepgaand mocht zijn onderzocht en geanalyseerd. Wat weten wij nog maar weinig af van het economische en sociale leven van de landen, waarmee wij nu de verlovings zijn aangegaan die verbindt tot een huwelijk! Hoe zullen wij dan op verantwoordelijke wijze kunnen beslissen over de vraag, of wij het lot van het ene land onlosmakelijk mogen en moeten koppelen aan dat van andere landen? Doch de grootste beslissingen over zaken, die voor altijd het lot van ons land zullen bepalen, worden genomen met een gemakkelijkerheid en een vaardigheid, en dat bij een vrijwel algehele geestelijke absentie, zoal niet ongeïnteresseerdheid van het Nederlandse volk, die verbaasd doet staan.

Ofschoon naar menselijke berekening de fatale beslissing is gevallen, willen wij deze reeks niet besluiten zonder onszelf en onze lezers op te wekken om bij de belangrijk toegenomen gevaren, die ons nationale economische leven gaan bedreigen als gevolg van dit Euromarkt-Verdrag, niet bij de pakken te gaan neerzitten, maar alles te doen wat in onze macht is om nog zoveel mogelijk de schade te keren en onze rechtmatige belangen met Gods hulp tot het uiterste te verdedigen.

P. GROEN.

Persschouw

De „zaak-Wezep”

In het nunspeetse kerkblad „Geeft acht....” vonden we onder het opschrift: „Besluiten Part. Synode inzake Wezep” het volgende artikel:

De vorige week schreven wij reeds, dat de eindeloos slepende zaak-Wezep thans een zeer gunstige wending had gekregen.

De P.S. heeft ons haar besluiten thans gezonden, waaruit wij het recht putten om ze aan de gemeente door te geven.

Onze Kerk heeft immers — als enige in de gehele Classis Harderwijk — een zware en moeilijke strijd gestreden terwille van het herstel van het kerkverband met Wezep.

Bij tijden geleeke het wel of alle inspanning vruchteloos was: de inzichten botsten op elkaar, en mening bleef tegenover mening staan. Het geleeke soms meer op een poging tot gelijk-krijgen dan op een Christelijk worstelen om elkander te behouden. De buitenverband-stelling van een complete kerk (zonder dat een der kenmerken van ware kerk in het geding betrokken waren!) is in dit opzicht wel voldoende.

De P.S. benoemde een commissie die drie maanden tijd kreeg voor haar onderzoek. Twee volle dagen waren nodig voor het uitwisselen der inzichten. Toen konden met

algemene stemmen de besluiten worden genomen. Deze besluiten waren:

1. Aan de kerkeraad van Wezep wordt verzocht een nieuwe afkondiging te doen, die de geconstateerde onduidelijkheid en de mogelijkheid van misverstand wegneemt.

(Opm. de P.S. constateerde n.l. dat het meningsverschil is ontstaan door een verschillend gebruik van de term „ambt neerleggen”; de classis las in die term een andere inhoud dan de kerkeraad van Wezep).

2. De P.S. onthield zich van een uitspraak over de vraag of Wezep art. 31 der D.K.O. al of niet heeft gehouden.

(Opm. Dit was n.l. de beschuldiging der classis contra Wezep. De P.S. echter wilde geen uitspraak doen over wat er gevolgd is op het basis-geschil, nu dit basis-geschil eenmaal is opgelost).

3. De P.S., van mening dat de samenwerking en samenwerking met Wezep niet behoefde te worden opgegeven, meent dat deze door de classis Harderwijk definitief moet worden hersteld.

(Opm. De buiten-verband-stelling wordt dus door de P.S. ongegrond en ongeoorloofd geacht).

4. De P.S. besloot op enkele resterende vragen (uit het bezwaarschrift van Nunspeet) niet verder in te gaan.

(Opm. In haar poging om zich met haar uitspraken te beperken, heeft de P.S. het blijkbaar voldoende geacht dat het hoofddoel

van Nunspeet bereikt is. Inderdaad nam intussen onze kerkeraad unaniem het besluit om de resterende vragen, die nu nutteloos zijn geworden, terug te nemen).

Wij hopen vurig, dat de classis Harderwijk (de kerk van Wezep alzo inbegrepen) de broederbanden weer zal kunnen aanknopen, vergetende hetgeen achter ligt, en zich strekende naar hetgeen voor is.

Ruim vier jaren heeft de „kwestie-Wezep” geduurd; vier jaren van strijd, verwijdering en afbraak.

Nu kan begonnen worden het puin te ruimen. Over hoeveel jaren zal de schade hersteld zijn, het vertrouwen herwonnen, de liefde weer bloeien?

„Loof den HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van zijn weldaden. Die al uw onrechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest, die uw leven verlost van het verderf....”, Ps. 103.

Met deze lofprijzing stemmen we van ganser harte in!

Het nieuwe kerkrecht

In „Enigheid des Geloofs” klaagde Ds Meima over het nieuwe kerkrecht dat in zijn kerken thans wordt ingevoerd.

Hij wijst er op, dat art. 31 van de Dordtse K.O. in het nieuwe ontwerp kerkorde van de gebonden kerken werd weggelaten.

Hij schrijft:

„In de nieuwe kerkorde is helaas dit artikel om hals gebracht. Daar staat in art. 35: Degenen, die enige uitspraak of handeling van een vergadering in strijd achten met Gods Woord, kunnen in appèl gaan. In art. 36 staat dan, dat men met dezulken zoveel mogelijk tolerantie zal gebruiken. Dat men art. 31 ontzield heeft, is na heel de geschiedenis van de vrijmaking wel verklaarbaar. Maar nu heeft men met het badwater het kind weggeworpen. Indien we niet vasthouden dat synodes kunnen dwalen en dat tegenover een synode een enkeling de waarheid aan zijn zijde kan hebben, verloochenen we de zaak van de Reformatie. Men denke in dit verband maar eens aan de geschiedenis van Luther! Hoe vaak is hem niet gevraagd: Zoudt gij gelijk hebben en de kerk dwalen? En dan durfde Luther heel de pauselijke macht trotseren, omdat hij zich gebonden wist aan Gods Woord.

Het zal misschien wel goed zijn hier aan te halen wat prof. F. L. Rutgers, de man van het kerkrecht in de tijd van de Doleantie, in zijn dictaten over de K.O. bij art. 31 opmerkt: „De formulering van thans is van 1581: tenzij dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods enz.; want men kon 't zo maar zeggen zonder 't aan te tonen, zonder te zeggen tegen welk deel van Gods Woord 't streed. In later tijd, vooral in onze eeuw, heeft men aan de kracht dezer uitdrukking trachten te kort te doen door te zeggen: 't moet aange-toond worden dat het strijdt met Gods Woord in het oog der meerderheid. Ziet deze niet, wat de bezwaarde duidelijk inziet, dan moet het besluit blijven. Was dit zo, dan zou het artikel iemand voorschrijven om tegen zijn eigen conscientie te handelen; de gehele clause zou eigenlijk geen zin meer hebben: iemand beroept zich op een meerdere vergadering en stelt als geval op de voorgrond, dat het besluit, waardoor hij zich bezwaard gevoelt, strijdt met Gods Woord; de meerdere vergadering handhaaft het besluit en dan zou hij moeten bewijzen, dat het met Gods Woord strijdt? Maar dat heeft hij reeds be-
wezen.

Nee, niet in 't oog dier meerdere vergadering, maar in 't oog van iemand zelf, volgens de overtuiging van iemand zelf. Anders was

VAN DE ADMINISTRATIE

Wij maken er onze lezers op attent, dat met 1 Oktober a.s. het tweede halfjaar van ons blad is begonnen.

We verzoeken onze abonnees die niet voor het gehele jaar hebben betaald, hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar, buitenland f 6.— per halfjaar te willen overmaken door storting op onze postrekening 2 3 3 1 1 7, t.n.v. Drukkerij Steenbergen te Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

het ook op Gereformeerd standpunt niet verklaarbaar. Juist van Roomse zijde werd dit beweerd: of een kerkelijk besluit met Gods Woord streed, mocht niet een enkele gelovige uitmaken, maar moest de meerdere vergadering 't concilie doen. **In de gehele positie der gereformeerden lag de handhaving van het recht van de enkele gelovigen tegenover vergaderingen en concilies”.**

Ja, Ds. Meima mag nu Prof. Rutgers citeren. Het helpt niet. Nog minder dan in 1942/44.

„Waarheid en Eenheid” schreef dat het opereren met uitspraken van Prof. Rutgers in de gebonden kerken thans met gehoon wordt begroet.

De hiërarchie komt onweerstaanbaar. Als ze eenmaal de kerken beet heeft laat ze die nooit meer los. En zo kwam Ds. Meima van de regen in de drup. En Dr F. L. Bos, die eveneens protesteerde, evenzo.

Ach, kleiner Mann, was nun?

VAN HIER EN GINDS

De Wereldbevolking

Volgens het Annual Demographic Yearbook, dat onlangs door de Unites Nations werd uitgegeven neemt de wereldbevolking per dag met 120.000 toe. Dat is 43.000.000 per jaar, ongeveer zo veel als de bevolking van Frankrijk. De voornaamste factor van deze enorme toename is de daling van het sterftecijfer. Aan het eind van deze eeuw zal de wereldbevolking ongeveer 5.4 miljard bedragen.

Gemengde huwelijken in Amerika

Twee sociologen in Amerika hebben studie gemaakt van de gemengde huwelijken in hun land. Ze kwamen tot de conclusie dat ongeveer de helft van de huwende leden der verschillende kerken met een lid van een andere kerk dan die waartoe zij behoren trouwen. Bij de helft van alle gemengde huwelijken is de éne partij rooms-katholiek. Het percentage van de echtscheidingen bij de gemengde huwelijken is ongeveer twee maal zo hoog als bij de niet-gemengde.
Resp. 15.2 % en 6.6 %.

Kerkbezoek in Duitsland

Volgens Die Kirche der Heimat beschouwt slechts 19 % van de jonge leden der lutherse kerken van tussen de 17 en 18 jaar zich als geregelde kerkgangers. 10 % komt nooit ter kerk. 44 % af en toe. 27 % bezoekt uitsluitend de kerk op speciale feestdagen. De situatie op het platte land en in de steden is ongeveer gelijk. Het hoogste procent van de geregelde bezoekers, nl. 30, heeft Baden-Wurtemberg. Het laagste — 7 % — heeft Neder Saksen en Sleeswijk-Holstein.

Christelijke Scholen in Amerika

Volgens een bulletin uitgegeven door de National Union of Christian Schools waren bij deze vereniging tegen het einde van 1956 196 scholen aangesloten met 1400 onderwijzers en 37.500 leerlingen. Deze scholen worden in hoofdzaak bevolkt door kinderen welke lid zijn van Chr. Geref. Kerken. Van de 481 Chr. Geref. Kerken hebben evenwel slechts 327 kerken kinderen op christelijke scholen. Voor 60 Kerken is het onmogelijk de kinderen naar christelijke scholen te zenden. In Canada hebben de kinderen van slechts 25 van de 119 Chr. Geref. Kerken gelegenheid christelijke scholen te bezoeken. Zoals men weet moeten deze Christelijke Scholen van de eerste tot de laatste cent door de ouders worden betaald.

De vervolging van de protestanten in Columbia

In „De Wekker” stond het volgende bericht omtrent de vervolging der protestanten in Columbia:

Terwijl de laatste berichten uit Columbia melding maken van de heropening van een grote protestantse kerk, vertellen zij aan de andere kant van voortgezette vervolgingen. Een priester onderbrak en verstoorde een

Avondmaalsdienst in Victoria, Caldas, waarbij hij de beker uit de hand van een der ouderlingen sloeg en de gemeente beledigde. De autoriteiten kwamen om de priester... te helpen en brachten de protestanten naar een school waarin zij werden opgesloten. Toen zij na het vallen van de duisternis werden vrijgelaten, werden zij opgewacht door een met knuppels gewapende groep. Zij slaagden er allen in, hoewel gewond, te ontkomen. In een ander district werden alle evangelisten uit hun huizen gejaagd door een priester in samenwerking met de politie. Een jonge vrouw van 24 jaar werd door de vervolgers gegrepen en haar verminkte lichaam werd later in de Tasajo-rivier gevonden.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Enumatil: D. Nieuwenhuis te Bunschoten-Spakenburg;
Te Goes: J. Faber te Deventer.

Peremptoir geëxamineerd door de classis Zwolle: Cand. O. Mooiweer te Utrecht, beroepen predikant van Zalk en Veecaten.

Bevestiging. Cand. H. G. Schaeffer, beroepen predikant van Uithuizen hoopt 1 december aldaar zijn intree te doen. Als bevestiger treedt op Ds J. Smelik van Groningen.

Samenspreking. De kerken op Oost-Soemba-Savoe hebben van de kerkeraden welke achter Ds Goossens staan een schrijven gericht waarin gevraagd wordt om een ontmoeting te hebben met afgevaardigden om alles te bespreken wat oorzaak is van de kloof.

Ds J. van der Zwaag, em. pred. van de Geref. Kerk van Blija en Holwerd zal „hulpdiensten” gaan verrichten in de kerk van Siegerswoude — Friese palen.

Ds J. A. Vink van Amersfoort hervatte, na een verblijf van zeven maanden in Curaçao, Suriname, Aruba, Venezuela en Zwitserland, weer zijn werk in Amersfoort.

Ds J. M. Kroes zal D.V. 16 oktober herdenken, dat hij voor 25 jaar als predikant van de Geref. Kerk van Dalfsen werd bevestigd.

Ds S. S. Cnossen, beroepen predikant van de Am. Geref. Kerk van Grand Rapids is aldaar gearriveerd. Zijn adres is 921 Ballardstraat S. S. Grand Rapids, Mich., U.S.A.

Adressen: van de Geref. Kerk van Soest. Vorig adres: L. de Graaf, Beethovenlaan 16, Soest. Nieuw adres: K. Wiersema, Soesterb.-straat 9A, Soest. Telef. K 2955-2408;

Van **Ds J. Vonkema** (voorlopig): „Erica”, Dodeweg 15, Leusden - post Amersfoort;

Van de Geref. Kerk van **Rotterdam-Zuid**: P. Spoelstra, Mijskerkenlaan 43d, Rotterdam-Zuid;

Van **Den Helder** (diakonie): H. Brouwer, Vijzelstraat 55, Den Helder.

Gevonden voorwerpen op de gehouden Schooldag: 1 paar donkergrijs glacé heren handschoenen, 1 paar zwart glacé dames handschoenen, 1 paar gehaakte witte dames handschoenen, 1 blauwe ceintuur, 1 zwart en 1 bruin bril-etui, 1 nikkelen dames-polshorloge, 1 zwart oor-knopje.

Te bevragen bij den pedel der Hogeschool, Broederweg 15.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfjr. - f 10.- p. jr. Losse-nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk